

Den meliske dialogen¹

[84] Neste sommer seilte Alkibiades til Argos med tyve skip og pågrep tre hundre argiviske menn som fortsatt var mistenkt for å være på spartanernes side. Disse ble av atenerne plassert på øyer under athensk kontroll i nærheten.

Athenerne sendte også et felttog til øya Melos; de hadde tretti egne skip, seks fra Chios og to fra Lesbos; 1200 hoplitter, 300 bueskyttere, 20 bueskyttere til hest, alle fra Athen; og omkring 1500 hoplitter fra de allierte og øyfolkene.

Melos var en koloni under Sparta og i motsetning til de andre øyfolkene var ikke melerne villige til å bøye seg for atenerne. I begynnelsen forholdt de seg rolige uten å velge side, men etter at atenerne hadde plyndret landet deres, hadde de åpenlyst inntatt en fiendtlig holdning.

Nå slo feltherrene Kleomenes, sønn av Lykomedes og Teisias, sønn av Teisimachos, leir med sine styrker der. Før de ga seg til å plyndre [herje] landet, sendte de representanter for å forhandle. Melerne førte ikke disse til folkeforsamlingen, men ba dem tale til embetsmennene og oligarkene og si hvorfor de var kommet. De athenske utsendingene sa da følgende:

[85] «Ettersom vi ikke kan tale til folkeforsamlingen, åpenbart for at folkemengden ikke skal få høre, en gang for alle, en sammenhengende og ugjendrivelig framstilling som de lar seg overbevise av, – så innser vi at det er derfor

¹ Følgende oversettelser og utgaver er brukt: Thucydides *History of the Peloponnesian War*, overs. Rex Warner med introduksjon og noter av M. I. Finley, Penguin Books, 1972; Thucydides, *The Peloponnesian War*, overs. med introduksjon og noter av Steven Lattimore, Hackett Publishing Company, 1998; Thucydides *The Complete Writings of Thucydides: The Peloponnesian War*, The unabridged Crawley translation with an introduction by John H. Finley, jr. Random House, 1951; Thukydides *Peloponneserkrigen*, overs. Henning Mørland, Aschehoug, 1962; Thucydides *Historiae in two volumes*, Oxford University Press, 1942; Thucydides *The Peloponnesian War*, London, J. M. Dent; New York, E. P. Dutton, 1910; E. C. Marchant *Commentary on Thucydides*. 1905. London. MacMillan and Company, Ltd. Takk til Truls Wyller for gode forslag og innspill til oversettelsen.

dere bringer oss foran oligarkene. Dere som sitter her kan få forvisset dere enda mer, for dere trenger ikke høre en ubrutt sammenhengende framstilling. Avbryt oss når dere finner det passende og har innvendinger, og bedøm selv. Fortell oss så først om dere bifaller denne framgangsmåten.»

[86] De meliske rådsmedlemmene svarte: «Ingen kan ha noe å innvende mot at hver av oss i ro og mak får legge fram sitt syn. Det er bare rimelig. – Men det er ikke i samsvar med dette at dere allerede er her, klare for krig. Vi ser at dere er kommet som dommere, og at det mest sannsynlige utfallet i tilfelle vi kan vise at vi har rett og nekter å overgi oss, er krig, eller slaveri, hvis vi gir etter for dere.»

[87] ATHENERNE: «Hvis dere har kommet sammen for å spekulere i mistanker om framtiden eller hvis dere er her i noen annen hensikt enn å innse fakta og rådslå om hvordan dere kan redde byen deres, så kan vi like gjerne slutte. Men hvis dere gjør som vi foreslår, kan vi fortsette.»

[88] MELERNE: «Det er ikke så rart, men høyst forståelig at menn i vår situasjon både i ord og tanker prøver alle muligheter. Men dere har rett i at møtet handler om vår overlevelse, så la oss fortsette å diskutere på den måten dere foreslår.»

[89] ATHENERNE: «Da vil heller ikke vi komme med en lang rekke fagre ord som ingen tror på, om at vi har rett til å herske fordi vi overvant perserkongen eller at vi angriper dere fordi dere har gjort urett mot oss. – Men så forventer vi også at dere ikke tror dere kan påvirke oss ved å si at enda dere er en koloni av Sparta så vil dere ikke slå dere sammen med dem; eller at dere aldri har gjort oss noen skade. Vi råder dere heller til å forholde dere til hva det er mulig å oppnå ut fra hva vi begge faktisk tenker. – Dere vet jo like godt som oss at når det kommer til praktiske affærer blant mennesker, så råder rettferdigheten bare når partene er like sterke. Er derimot noen sterkere, gjør de som de vil, og de svake må rette seg etter det.»

[90] MELERNE: «Når dere da legger egeninteresssen og ikke rettferdigheten til grunn, så vil det etter vårt syn være nyttig om dere ikke ødelegger et prinsipp som kommer alle til gode, nemlig at enhver som er i fare skal behandles rimelig og rettferdig, selv om han ikke i minste detalj får overbevist motparten om at han har rett. Dette gjelder ikke minst for dere, ettersom undergangen deres vil ledsages av de verste hevnaksjoner som et eksempel til skrekk og advarsel for resten av verden.»

[91] ATHENERNE: «Når det gjelder vårt rike, selv om vi antar at det en gang tar slutt, så bekymrer vi oss ikke for det. Man frykter ikke så mye å bli beseiret av noen som hersker over andre, slik som spartanerne gjør (som vi jo ikke kjemper mot). En herskende makt frykter heller å bli angrepet og overvunnet av sine undersåtter. Når det gjelder dette, så kan dere overlate til oss å ta risikoen. Vi vil nå vise at vi er her for å tjene vårt eget rike og at det vi har å si også vil redde byen deres. Vi ønsker å herske over dere uten at dere lager problemer for oss, og vi kan begge ha nytte av at dere berges.»

[92] MELERNE: «Men hvordan kan det være like bra for oss å bli slaver som det er for dere å herske?»

[93] ATHENERNE: «Dere vil ved å overgi dere spares for de verste lidelser, mens vi vil ha nytte av å ikke ødelegge dere.»

[94] MELERNE: «Så dere går ikke med på at vi er nøytrale, venner i stedet for fiender, uten å alliere oss med noen av sidene?»

[95] ATHENERNE: «Nei, for deres fiendskap skader oss ikke like mye som deres vennskap gjør. Vennskap med dere er tegn på svakhet, mens hatet deres er bevis på vår makt overfor dem vi hersker over.»

[96] MELERNE: «Synes deres undersåtter at det er rettferdig å plassere de som ikke har noe med dere å gjøre sammen med de som stort sett består av deres egne kolonier og til dels beseirede opprørere?»

[97] ATHENERNE: «Når det gjelder rett og galt, så synes ikke undersåttene at det er noen forskjell mellom de to. Hvis noen bevarer sin uavhengighet, er det fordi de er sterke, og hvis vi ikke angriper dem, så er det fordi vi frykter dem. Ved å overvinne dere blir riket vårt ikke bare større, det blir også sikrere. Vi hersker over havet og dere er øyfolk, svakere enn de andre til og med. Det ville derfor være oppsiktsvekkende om dere kunne hevde dere mot oss.»

[98] MELERNE: «Men finner dere ingen sikkerhet i det vi har foreslått? Siden dere ikke vil la oss snakke om rettferdighet og i stedet framhever nytten, må vi si hva som er nyttig for oss. Og hvis det som er nyttig for oss, også er nyttig for dere, må vi forsøke å overbevise dere om det. Vil dere ikke få alle de som nå er nøytrale til fiender når de ser hva dere gjør mot oss, og vil de ikke tenke at dere vil gjøre det samme mot dem før eller senere? Og fører ikke dette til at dere styrker de fiendene dere allerede har og tvinger andre til å bli fiender som ellers ikke ville ha blitt det?»

[99] ATHENERNE: «Vi ser ikke på statene på fastlandet som noen trussel. De har sin frihet og vil derfor utsette å ta sine forholdsregler mot oss. Derimot

er vi mer opptatt av øyfolk som dere, som vi ennå ikke har overvunnet, og av de beseirede som lider under kravene vi påtvinger dem. Det er disse som mest sannsynlig vil handle tankeløst og bringe seg selv og oss i åpenbar fare.»

[100] MELERNE: «Men hvis dere da utsetter dere for slike farer for å redde riket, og hvis også undersåttene gjør det for å unnsnippe det, ville det være usselt og feigt av oss som ennå er fri, om vi ikke gjorde alt for ikke å bli slaver.»

[101] ATHENERNE: «Nei, ikke hvis dere tar til fornuften. Dette er ikke en likeverdig kamp med tapperhet på den ene siden og skam på den andre. Det handler om å redde livet og ikke motsette seg dem som er mye sterkere enn dere.»

[102] MELERNE: «Men vi vet at i krig kan utfallet vise seg å være mer upartisk enn forskjellene i makt mellom partene skulle tilsi. Hvis vi overgir oss, lar vi alt håp fare, men så lenge vi handler, er det håp om å klare seg.»

[103] ATHENERNE: «Håpet er en trøst i nød! Hvis man har nok å falle tilbake på, kan man hengi seg til det. Hvis det da gjør skade, vil det likevel ikke ødelegge en. Men den som setter all sin lit til håpet – og håpet er av natur kostbart – innser først dets sanne natur når det går galt. Det faller en ikke inn å ta forholdsregler før det er for sent. Dere som er svake og hvis skjebne henger i en tynn tråd, må ikke la dette skje med dere. Dere må heller ikke ta etter alle de som kunne reddet seg ved menneskelige midler, men som i motgang gir seg hen til spådommers og orakelsvars dunkle forhåpninger, som fører til ens undergang.»²

[104] MELERNE: «Uten like vilkår ser vi også hvor vanskelig det vil være å kjempe mot makten deres og mot skjebnen med mindre den er upartisk. Likevel stoler vi på at guddommen ikke vil la oss bli sviktet av skjebnen, for vi er rettferdige og kjemper mot det urettferdige. Vi håper at vårt forbund med spartanerne vil bøte for det vi mangler i makt. Siden vi er venner, kan de ikke la være å hjelpe oss, det ville være en skam å la være. Når vi er ved godt mot, er det derfor ikke uten grunn.»

² Oversettelsen her er ikke «ordrett». Jeg har valgt å forenkle litt. Den norske oversettelsen (Mørland 1962) har: «Dere som er svake og hvis skjebne henger i et hår, må ikke gi dere håpet i vold og bli som de mange, som skjønt de kunne ha berget seg ved menneskelige midler, hengir seg, når de i sin nød blir sviktet av mer klare håp, til rent dunkle forhåpninger, som spådommer og orakelsvar og annet slikt som ødelegger en ved sine forespeilinger.»

[105] ATHENERNE: «Vi tror ikke vi har mindre velvilje hos gudene enn dere har. Våre hensikter og handlinger er ikke i strid med menneskenes oppfatning av gudene eller med mellommenneskelig oppførsel. Vår konklusjon er, ut fra det vi tror om gudene og vet om menneskene, at det er en allmenn og nødvendig naturlov å herske når man har mulighet til det. Det er ikke vi som har laget denne loven, og vi er ikke de første til å benytte oss av den heller. Den var der allerede, og vi vil etterlate den for evig tid til de som kommer etter oss. Vi bruker den bare, og vi vet at hvis dere eller noen andre hadde hatt vår makt, ville dere gjort det samme. Så når det gjelder gudene, ser vi ingen grunn til å frykte at vi er dårligere stilt. Men i troen på at spartanerne vil hjelpe dere fordi det ville være skammelig om de ikke gjorde det, så velsigner vi dere for naiviteten, men vi misunner dere ikke for uforstanden. Spartanerne er svært hederlige i egne affærer og i forhold til sin forfatning. Når det derimot gjelder forholdet de har til andre, kunne man sagt litt av hvert, men det kan kort og godt oppsummeres slik: Blant alle vi kjenner, er særlig spartanerne kjent for å anse det de liker for hederlig og det hensiktsmessige for rettferdig. Og den tankegangen vil ikke være til stor hjelp for dere i deres meningsløse søken etter sikkerhet.»

[106] MELERNE: «Det er akkurat dette vi føler oss trygge på. Spartanernes egeninteresse innebærer at de ikke vil svikte sin meliske koloni, for da vil de miste tilliten hos sine venner blant hellenerne og hjelpe sine fiender.»

[107] ATHENERNE: «Mener ikke dere at egeninteressen motiverer for sikkerhet, mens det rettferdige og det edle medfører farer? Og fare er ikke noe spartanerne pleier å kaste seg uti.»

[108] MELERNE: «Men vi tror at de vil utsette seg for farer for vår skyld og at risikoen i vårt tilfelle er verdt å ta, siden vi bor så nær Peloponnes og derfor er av betydning for det som skjer der. Dessuten betyr slektskapet vårt at vi har samme syn, og at vi er til å stole på.»

[109] ATHENERNE: «Men sikkerheten for de som kommer for å hjelpe, er ikke avhengig av velviljen blant dem som spør, men av om disse har stor makt. Spartanerne legger mer vekt på det enn andre. I alle fall har de så liten tiltro til sine egne ressurser at de har mange forbundsfeller med seg når de angriper noen i nærheten. Derfor er det lite sannsynlig at de vil seile over til en øy når vi kontrollerer havet.»

[110] MELERNE: «Men de kunne sende andre. Det kretiske havet er stort, og det er vanskeligere for dem som kontrollerer det å avskjære noen, enn det er å unnslippe for dem som ikke ønsker å bli oppdaget. Og hvis spartanerne skulle

mislykkes i dette, kan de gå til angrep på landet deres og de forbundsfellene som Brasidas ikke har angrepet. Da vil ikke kampen lenger være om et land dere ikke har noe med å gjøre, men om deres eget land og rike.»

[111] ATHENERNE: «Det er en mulighet, men det har vi erfaring med. Dere kjenner nok til at atenerne aldri har oppgitt en eneste beleiring av frykt for andre. Men vi blir slått av at selv om dere har sagt at dere vil rådslå om hvordan dere skal redde dere selv, så har dere i løpet av denne samtalen ikke nevnt noe som kunne få et menneske til å tro han ville bli berget. Hovedargumentene baserer seg på hva dere håper vil skje i framtiden, mens deres faktiske ressurser ikke strekker til for å overleve det dere nå står overfor. Dere utviser manglende dømmekraft, med mindre dere kommer fram til en klokere beslutning etter at vi har trukket oss tilbake. La dere ikke forlede av et misforstått æresbegrep, som ofte fører til menneskers undergang når de befinner seg i en farlig situasjon som påvirker deres stolthet. I mange tilfeller har folk sett de farene de står overfor, men tanken på såkalt vanære har fått dem til å gi etter og påføre seg ubotelige skader. På den måten har de i sin uforstand høstet verre skam enn det som skjebnen ville medført. Hvis dere fatter den riktige beslutningen, vil dere unngå dette, og dere vil tenke at det ikke er noen skam å gi etter for den mektigste bystaten i Hellas når vi tilbyr dere rimelige betingelser: å bli skattepliktige forbundsfeller med frihet til å beholde landet deres. Dere må ikke, når dere har valget mellom krig og sikkerhet, være så uforstandige å velge feil. For dette er en pålitelig regel: å ikke gi etter for sine likemenn, bøye seg for sine overmenn og å opptre måteholdent mot de underlegne. Tenk nå over dette når vi trekker oss tilbake, og husk hele tiden på at det er fedrelandet deres det handler om. Dere har bare ett fedreland og dets framtid avhenger – på godt og vondt – av denne ene beslutningen.»

[112] Athenerne trakk seg så tilbake fra forhandlingene. Melerne som nå var overlatt til seg selv, fattet en beslutning i samsvar med det de tidligere hadde sagt og ga følgende svar:

«Athenere, beslutningen vår er fortsatt den samme. Vi vil ikke plutselig gi opp friheten til byen vår, som har vært bebodd i 700 hundre år. Vi setter vår lit til gudenes velvilje som så langt har reddet oss, og til hjelpen vi får fra folk som spartanerne, – vi vil derfor forsøke å redde oss selv. Men vi ber om å få være venner med dere og ikke fiender med noen av partene, og at dere forlater landet vårt etter at vi har kommet fram til en avtale som vi begge er fornøyde med.»

[113] Dette var melernes svar, og athenerne avbrøt nå forhandlingene og sa:

«Det virker på oss som om dere er alene om å betrakte det framtidige som sikrere enn det som er rett foran øynene deres, og om å anse det usikre som fullbyrdede fakta, ut fra ren ønsketenkning. Dere har satt all deres lit til spartanerne, lykken og forhåpningene, men i alt dette vil dere bli skuffet.

[114] Athenernes utsendinger dro så tilbake til hæren, og siden melerne ikke hadde gitt etter på noen punkter gjorde de athenske generalene seg umiddelbart klare for krig. De bygde en mur rundt melerne og fordelte arbeidsoppgavene på de forskjellige bystatene. Athenerne dro så med mesteparten av hæren, men lot noen av sine egne og noen forbundsfeller bli igjen og ha oppsyn på land og til havs. De som ble igjen, fortsatte beleiringen.

[115] Omtrent samtidig med dette invaderte argiverne fleiasernes territorium, men falt i et bakholdsangrep fra fleiasere og eksilargivere og mistet bortimot 80 mann. Athenerne fra Pylos gjorde et plyndringstog og fikk med seg stort bytte fra spartanerne, men spartanerne brøt allikevel ikke overenskomsten og gikk ikke til krig mot athenerne. I stedet kom de med en kunngjøring hvor de sa at enhver som ville det på deres side, var fri til å gjøre plyndringstog mot athenerne. Korintherne gikk til krig mot athenerne ut fra sine egne, spesielle grunner, mens de andre peloponneserne holdt seg i ro.

Om natten angrep melerne og erobret den delen av muren som lå ved athernes markeds plass. De drepte noen menn, tok med seg proviant og alt annet som de kunne ha nytte av, og trakk seg så tilbake og holdt seg i ro. Athenerne satte i gang tiltak for å bedre vaktholdet fra nå av. Så var sommeren over.

[116] Neste vinter hadde spartanerne tenkt å invadere Argos, men siden de ikke fikk gode varsler, trakk de seg tilbake. Men det at spartanerne hadde hatt dette til hensikt, fikk argiverne til å mistro sine egne i byen og arresterte noen av dem, mens andre klarte å flykte. Omtrent samtidig med dette erobret melerne en annen del av athernes mur som var dårlig bevoktet. Som en følge av dette kom det forsterkninger fra Athen under kommando av Filokrates, sønn av Demeas. Beleiringen satte nå inn for full styrke, og ettersom det også var noe forræderi blant melerne, overga de seg helt og fullt på athernes betingelser. Athenerne drepte alle voksne menn og solgte kvinnene og barna som slaver da de tok over Melos. Senere sendte de fem hundre kolonister dit.

Oversatt av Erik Christensen